

Confiscarea extinsă: cât recuperăm?

București

16 septembrie 2013

**Distinși invitați,
Doamnelor și domnilor,**

1. Evoluția criminalității și, în special, a criminalității organizate impune o reacție corespunzătoare a autorităților, prin crearea de noi instrumente menite să asigure combaterea acestui fenomen.

Confiscarea extinsă, măsură de siguranță introdusă în sistemul de drept penal român prin *Legea nr. 63/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal*, constituie un astfel de instrument pus la dispoziția instanțelor judecătorești de legiuitor, în scopul combaterii eficiente a criminalității și, în special, a criminalității organizate.

Criminalitatea organizată transnațională constituie un fenomen care nu poate fi în mod real combătut decât prin efortul comun al statelor membre ale Uniunii Europene, prin cooperare judiciară între autoritățile acestor state, cooperare care impune, însă, armonizarea legislației penale a statelor membre ale Uniunii Europene.

Prin introducerea confiscării extinse în legislația penală națională se asigură transpunerea în dreptul intern a articolului 3 din Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea și, așadar, apropierea legislației penale române de legislația statelor membre ale Uniunii Europene.

Așa cum se subliniază în considerentele preambulului Deciziei-cadru 2005/212/JAI, pentru a preveni și combate eficient criminalitatea organizată, eforturile trebuie concentrate pe depistarea, înghețarea, sechestrarea și confiscarea produselor având legătură cu infracțiunea, iar scopul Deciziei-cadru 2005/212/JAI este acela de a garanta că toate statele membre ale Uniunii Europene dispun de norme eficiente în materie de confiscare a produselor având

legătură cu infracțiunea, în ceea ce privește sarcina probei privind sursa bunurilor deținute de o persoană condamnată pentru o infracțiune având legătură cu criminalitatea organizată.

Aceste „norme eficiente în materie de confiscare a produselor având legătură cu infracțiunea” sunt cele ale art. 118² din Codul penal în vigoare și ale art. 112¹ din Noul Cod penal, introduse prin Legea nr. 63/2012.

Așa cum am subliniat cu alte ocazii, din punct de vedere al naturii juridice a confiscării extinse, având în vedere reglementarea confiscării speciale în legea penală, ca măsură de siguranță, soluția optimă pentru transpunerea în dreptul intern a acestei noi instituții este soluția adoptată prin Legea nr. 63/2012, de reglementare a confiscării extinse în legea penală, ca măsură de siguranță. Reglementarea succesivă a confiscării speciale și a confiscării extinse, ca măsuri de siguranță, atât în Codul penal în vigoare, cât și în Noul Cod penal corespunde și structurii Deciziei-cadru 2005/212/JAI, care reglementează, succesiv, în articolul 2 confiscarea și în articolul 3 confiscarea extinsă.

Doamnelor și domnilor,

2. Înainte de a evidenția principalele caracteristici ale normelor care reglementează confiscarea extinsă, se impun a fi amintite considerentele Curții Constituționale, cuprinse în Decizia nr. 799 din 17 iunie 2011. Astfel, Curtea Constituțională subliniază, în considerentele deciziei menționate, că reglementarea prezumției înscrise în teza a doua a art. 44 alin. (8) din Constituție – „Caracterul licit al dobândirii se prezumă” – nu împiedică legiuitorul primar sau delegat ca, în aplicarea dispozițiilor art. 148 din Constituție – Integrarea în Uniunea Europeană, să adopte reglementări care să permită deplina respectare a legislației Uniunii în domeniul luptei împotriva criminalității. De altfel, acest obiectiv a fost avut în vedere și de inițiatorul propunerii de revizuire a Constituției, în mod special cu referire la Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea, care obligă la luarea măsurilor necesare pentru a duce la îndeplinire cele stabilite în cuprinsul acesteia, în special a unei reduceri a sarcinii probei în ceea ce privește sursa bunurilor deținute de o persoană condamnată pentru o infracțiune care are legătură cu criminalitatea organizată.

Doamnelor și domnilor,

3. În formarea jurisprudenței privind confiscarea extinsă, instanțele judecătorești se află la început de drum, având în vedere momentul intrării în vigoare a dispozițiilor legale privind noua măsură de siguranță.

Formarea jurisprudenței și, în special, formarea unei jurisprudențe unitare, precum și eficiența măsurii de siguranță a confiscării extinse depinde, însă, într-o măsură covârșitoare de cadrul legal, de modul în care este construită noua instituție a confiscării extinse prin dispozițiile Legii nr. 63/2012.

Atribuind confiscării extinse natura juridică a unei măsuri de siguranță, Legea nr. 63/2012 stabilește, atât în Codul penal în vigoare, cât și în Noul Cod penal condițiile în care aceasta poate fi dispusă.

Din perspectiva cadrului legal, se impune, în primul rând, sublinierea că lista infracțiunilor prevăzută atât în art. 118² din Codul penal în vigoare, cât și în art. 112¹ din Noul Cod penal include o gamă largă de infracțiuni, creând premisele eficienței aplicării a măsurii de siguranță a confiscării extinse. Astfel, lista de infracțiuni cuprinde, de exemplu, infracțiuni privind traficul de droguri și de precursori; infracțiuni privind traficul de persoane; infracțiuni din legislația privind prevenirea și combaterea pornografiei; infracțiuni din legislația privind combaterea terorismului; constituirea unui grup infracțional organizat; nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive; infracțiuni privind jocurile de noroc; infracțiuni de corupție, infracțiunile asimilate acestora, precum și infracțiunile împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene; infracțiuni de evaziune fiscală; infracțiuni privind regimul vamal; infracțiuni de fraudă comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice.

Examinarea listei infracțiunilor conduce la concluzia că legiuitorul a inclus principalele infracțiuni susceptibile să procure, să genereze foloase materiale ilicite, principalele infracțiuni a căror săvârșire reprezintă scopul grupurilor infracționale organizate, principalele infracțiuni care se înscriu în fenomenul criminalității organizate transnaționale.

În al doilea rând, legiuitorul stabilește condițiile cumulative în care se dispune măsura de siguranță a confiscării extinse. Astfel, confiscarea extinsă se dispune dacă, pe de o parte, valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit, iar pe de altă

parte, dacă instanța are convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale de natura celor prevăzute în lista de infracțiuni.

Cu privire la prima condiție cumulativă, se impune a se sublinia că fixarea de către legiuitor, cu precizie, a limitei de 5 ani anteriori comiterii infracțiunii, precum și fixarea de către legiuitor, cu aceeași precizie, a momentului emiterii actului de sesizare a instanței constituie premise pentru formarea unei jurisprudențe unitare, pentru evitarea divergențelor în interpretarea perioadei pe care instanțele judecătorești o iau în considerare pentru a stabili existența unei disproporții vădite între valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată și veniturile obținute de aceasta în mod licit. Fixarea acestor limite de timp are, în același timp, rolul de a facilita proba existenței unei disproporții vădite între valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată și veniturile obținute de aceasta în mod licit.

Referitor la a doua condiție cumulativă, convingerea instanței că bunurile (dobândite de persoana condamnată, a căror valoare depășește, în mod vădit, veniturile obținute de aceasta în mod licit) provin din activități infracționale de natura celor prevăzute în lista de infracțiuni se formează, de asemenea, pe bază de probe, însă aceste probe trebuie să fie suficiente numai pentru a forma convingerea instanței judecătorești că bunurile provin din activități infracționale de natura celor prevăzute de lege. Așadar, dispunerea noii măsuri de siguranță a confiscării extinse nu implică, în ceea ce privește proveniența bunurilor supuse confiscării extinse, același nivel de probațiune pe care îl impune pronunțarea unei hotărâri de condamnare, ci un nivel de probațiune mai redus, necesar pentru a forma convingerea instanței că bunurile provin din activități infracționale de natura celor prevăzute în lista de infracțiuni.

Din perspectiva cadrului legal, se impune, în al treilea, dar nu în ultimul rând, sublinierea că reglementarea cuprinsă în Codul penal în vigoare și în Noul Cod penal stabilește o serie de criterii pe baza cărora instanța stabilește diferența dintre veniturile licite și valoarea bunurilor dobândite, prin dispozițiile art. 118² alin. (3), (4) și (5) din Codul penal în vigoare și prin dispozițiile art. 112¹ alin. (3), (4) și (5) din Noul Cod penal.

Reglementarea acestor criterii constituie o nouă premisă pentru formarea unei jurisprudențe unitare în aplicarea măsurii de siguranță a confiscării extinse și orientează, în mod unitar, instanțele judecătorești în procesul de stabilire a diferenței dintre veniturile licite și valoarea bunurilor dobândite.

Astfel, atât dispozițiile Codului penal în vigoare, cât și dispozițiile Noului Cod penal stabilesc, în mod clar, că instanța ține seama și de valoarea bunurilor transferate de către persoana condamnată sau de un terț unui membru de familie, persoanelor cu care persoana condamnată a stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți ori dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc cu aceasta (persoane incluse, în concepția Noului Cod penal, în noțiunea de membru de familie), precum și persoanelor juridice asupra cărora persoana condamnată deține controlul.

Aceste dispoziții exclud posibilitatea eludării dispozițiilor legale privitoare la confiscarea extinsă prin transferarea bunurilor care provin din activități infracționale către un membru de familie, către o persoană cu care persoana condamnată a stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți ori dintre părinți și copii sau către o persoană juridică asupra căreia persoana condamnată deține controlul, precum și a eludării dispozițiilor legale privitoare la confiscarea extinsă prin transferarea bunurilor de un terț către un membru de familie al persoanei condamnate, către o persoană cu care persoana condamnată a stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți ori dintre părinți și copii sau către o persoană juridică asupra căreia persoana condamnată deține controlul.

De asemenea, dispozițiile privitoare la confiscarea extinsă cuprinse în Codul penal în vigoare și în Noul Cod penal stabilesc, în mod explicit, că noțiunea de „bunuri” supuse confiscării extinse include și sumele de bani.

Totodată, prin dispozițiile Codului penal în vigoare și ale Noului Cod penal în materia confiscării extinse legiuitorul aduce o precizare de natură să evite formarea unei jurisprudențe neunitare, și anume că, la stabilirea diferenței dintre veniturile licite și valoarea bunurilor dobândite, instanța de judecată va avea în vedere valoarea bunurilor la data dobândirii lor și cheltuielile făcute de persoana condamnată, precum și de membrii de familie ai acesteia și de persoanele cu care persoana condamnată a stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți ori dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc cu aceasta (persoane incluse, în viziunea Noului Cod penal, în noțiunea de membru de familie).

Toate elementele amintite, care configurează instituția confiscării extinse, constituie premise pentru aplicarea eficientă a noii instituții și pentru formarea jurisprudenței unitare.

Doamnelor și domnilor,

4. Aplicarea dispozițiilor legale privind noua măsură de siguranță a confiscării extinse constituie o provocare atât pentru procurori, cât și pentru instanțele judecătorești și necesită un interval de timp pentru formarea jurisprudenței, a unei jurisprudențe unitare, Înaltei Curți de Casație și Justiție revenindu-i un rol esențial în acest context.

Experiența ultimilor 10 ani de aplicare a unor instituții noi pentru sistemul justiției penale, care au constituit tot atâtea provocări, care au necesitat un interval de timp pentru formarea jurisprudenței și au devenit instituții cu o frecvență aplicare, întemeiată pe o jurisprudență unitară, ne permite să afirmăm că sistemul justiției penale va oferi același răspuns provocării pe care o reprezintă aplicarea dispozițiilor legale privind confiscarea extinsă.

În acest context, doresc să subliniez rolul esențial al acestei conferințe internaționale, ca for de dezbatere a instituției confiscării extinse și ca for al împărtășirii experienței altor state în aplicarea acestui instrument eficient de combatere a criminalității.

Vă mulțumesc,

Judecător dr. Livia Doina Stanciu
Președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție